

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/periodyki-ipn/dodatki-historyczne-do/9866,Trudna-droga-do-pojednania-Niemcy-w-Polsce-1945-1990.html>
17.04.2024, 05:10

Trudna droga do pojednania. Niemcy w Polsce 1945-1990

Rok 1945 to moment nowego otwarcia w dziejach polsko-niemieckich relacji. Rok ten kończył lata zbrodniczej okupacji ziem polskich przez Niemców, której jednym z efektów było powszechne postrzeganie narodu niemieckiego jako zbrodniarzy i śmiertelnych wrogów. Zarazem rok ten rozpoczynał nowy rozdział historii Polski jako kraju w trzeciej części złożonego z dawnych niemieckich terenów. Nie tylko kamienie w tych powojennych latach mówiły po niemiecku. Pozostało wszak w nowej Polsce kilka milionów etnicznych Niemców i wielu przedstawicieli społeczności pogranicza, takich jak Mazurzy, Warmiacy czy Górnolślązacy, dawnych obywateli Rzeszy, kulturowo i językowo zbliżonych do Niemców. Te dwie grupy stanowiły dwa bieguny, między którymi poruszamy się, myśląc o ludności niemieckiej w PRL.

Te dwie społeczności stanowiły też główne punkty odniesienia dla polityki władz komunistycznych wobec ludności niemieckiej. Odnośnie do pierwszej grupy – Niemców z tzw. Ziemi Odzyskanych – zdecydowano, na podstawie międzynarodowych ustaleń „Wielkiej Trójki”, na zupełne ich wysiedlenie z Polski. Ale przecież jednak co najmniej przez jedną powojenną dekadę pozostały dziesiątki tysięcy tzw. uznanych Niemców, chociażby w kopalniach Wałbrzycha czy gospodarstwach rolnych Pomorza Zachodniego. Po 1950 r. wolno im było, w warunkach ścisłej reglamentacji politycznej, rozwinąć zręby działalności oświatowej i kulturalnej. Akcja łączenia rodzin z drugiej połowy lat 50. położyła na ogół kres aktywności Niemców uznanych, którzy po prostu wyemigrowali do NRD lub RFN.

Druga społeczność – zwana ludnością rodzimą lub autochtoniczną – poddana została procesom weryfikacji narodowej i uznana za etnicznie polską. Faktycznie jednak w Polsce Ludowej nie udało się dokonać jej pełnej integracji. Przeciwnie, z biegiem lat umacniała się wśród części tzw. autochtonów „opcja niemiecka”, a wraz z nią – dążenie do wyjazdu z Polski do RFN. Tendencje wyjazdowe dodatkowo wzmacniane były względami

ekonomicznymi - nieatrakcyjnością oferty społeczno-gospodarczej PRL i „cudem gospodarczym” w Niemczech Zachodnich.

Tematyka losów ludności niemieckiej w Polsce powojennej podejmowana była wielokrotnie w literaturze historycznej w minionych dwóch dekadach. Konferencja, która w dniach 28 i 29 listopada 2013 r. odbędzie się w Gliwicach - „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945-1989” - to dobra okazja, aby spojrzeć na aktualny stan badań nad „problemem niemieckim” w Polsce Ludowej, jak również zastanowić się nad dalszymi perspektywami badawczymi. Losy ludności niemieckiej chcemy pokazać w całej złożoności, jako społeczności, która najpierw funkcjonowała we własnym państwie totalitarnym, a później doświadczyła losu ofiar w innym, czerwonym totalitaryzmie.

dr hab. Adam Dziurok
Naczelnik
Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN
w Katowicach

Sebastian Rosenbaum
Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN
w Katowicach

PLIKI DO POBRANIA

[Trudna droga do pojednania. Niemcy w Polsce 1945-1990” - dodatek do „Dziennika Zachodniego” z 28 listopada 2013 \(pdf, 3.31 MB\)](#)